

Bonden

20. november 2018

Bonden er den svageste skakbrik, men forunderligt nok kan den avancere til at blive den stærkeste brik i løbet af partiet. Det er jo eventyrligt. Hvordan det går til, fortælles senere i denne artikel.

Skakbrikken: Bonden er i skak altid blevet betragtet som en fodsoldat. Den tilhører infanteriet. I samme terminologi er kavaleriet repræsenteret ved springeren (hesten) og artilleriet ved tårnet. I Chaturanga (forløberen for skak) benævnes bonden Padāti eller Bhata (som betyder fodsoldat). Det blev i Persien til Piyada og senere til det arabiske Baidaq.

En arabisk bonde fra omkring år 800-1100

Da udtrykket nåede frem til Europa blev det til det latinske Pedes og i England til Pawn (som også betyder fodsoldat). I Tyskland og Skandinavien fik brikken dog navnet bonde. Det kom af, at hæren (landmilitsen) i middelalderen, blev rekrutteret fra de såkaldte fæstegårde. Hver gård skulle stille med et antal soldater, som blev udvalgt af godsejeren. Det var en del af det fæste, som bønderne indgik med godsejeren.

Til at starte med har hver spiller 8 bønder. I middelalderen havde hver bonde sit eget navn: F.eks. hed a-bonden: agricultural worker: landarbejder. De andre bønder fik tildelt håndværkernavne. Kun a-bondens navn blev hængende. Disse håndværkernavne gik hurtigt af mode. I dag bruges de ikke længere. Bondens relativt lave værdi betyder, at den hyppigt ofres (et bondeoffer) for at fremme officersudviklingen.

Bonden kan dog også opnå, at blive til den stærkeste brik i spillet: dronningen. Som en belønning for at nå frem til fjendens basis (1. række henholdsvis 8. række) opnår den, at kunne forvandles til en af følgende officerer: springer, løber, tårn eller dronning.

Meget mere i næste artikel, som omhandler bondens forvandling. Bonden har altid bevæget sig på den samme måde – et skridt fremad og aldrig tilbage. Bonden slår ikke modstanderens brikker i samme retning,

som den bevæger sig. Den slår skråt til højre eller venstre. Det skal symbolisere, at bonden dræber sin fjende ved sværdhug til højre og venstre.

Denne måde at slå på er ret nødvendig, hvis skakspillet skal have en mening. Uden denne bevægelsesmåde kunne en sådan kamikaze-bonde kun stoppes af en fjendtlig officer. Omkring år 1500 udvides dens bevægelsesmønster til også at omfatte dobbeltskridtet (i sit første skridt) uden begrænsninger. Dette gjorde skakspillet meget mere dynamisk.

Samtidigt indføres En Passant reglen – hvis en bonde fra sit udgangsfelt går to felter frem, kan den i modstanderens næste træk slås af en fjendtlig bonde under særlige omstændigheder, som vil blive uddybet i en senere artikel.

Af værdi regnes den selvfølgelig som én bonde. Værdiskalaen bygger jo netop på antal bønder. En let officer er ca. 3 bønder værd osv. I åbningsspillet har bøndernes placering stor betydning for officerernes flytteevne.

Når midtspillet er overstået, står bondestrukturen tilbage. Denne har overordentligt stor betydning for slutspilllets afvikling. Har man studeret bondestrukturer, har man en stor fordel i slutspillet.

Begreber vedrørende bonden:

Isoleret bonde:

Der er en bonde, som ikke har bønder af samme farve på nabolinjerne. Feltet bag sådan en bonde er et ideelt sted for en officer (navnlig en springer).

Hvis denne officer bliver dækket af flere brikker, som derved arbejder sammen, betegnes det som overdækning (et begreb skabt af Nimzowitsch). Jo mere den bliver dækket, jo mere vil dens position svække modstanderens stilling.

Bondecentrum:

Centralbønderne opstilles på e4 og d4 (henholdsvis e5 og d5).

Nimzowitsch påviste som den første, at beherskelsen af centrum også kan udøves ved hjælp af officerer, i stedet for besættelse af centrum med bønder.

Bondekæde:

Det er en række bønder, som understøtter hinanden: f.eks. b2, c3, d4, e5, f6 og g7. Sådan en kæde skal angribes fra roden (b2) ifølge Nimzowitsch.

Skakbrikker fra omkring år 1810

Bondens kvadrat:

Kvadratets side dannes af det antal felter, som bonden mangler i at nå forvandlingsfeltet. Kan modstanderens konge i sit næste træk ikke nå ind i kvadratet, har bonden frit løb mod forvandling. Denne regel finder sted i bondeslutspil, hvor kun konger og bønder er på brættet.

Bondemajoritet:

Har man flere bønder på en fløj (kongefløjen og/eller dronningefløjen) end modstanderen, har man en bondemajoritet. Denne majoritet har navnlig stor betydning i slutspil, men kan også anvendes i midtspil. Den berømte franske skakspiller Francois-André Danican Philidor (1726-1795) kom med denne læresætning:

”Bønderne er skakspillets sjæl”. Dermed mener han, at man skal passe godt på bønderne, da de er meget vigtige for udfaldet af skakpartiet.

Et irsk ordsprog lyder: ”Vis respekt for bønderne – når spillet er slut ligger de i samme æske som kongen”.

En Staunton bonde

Her kommer navnet på bonden på forskellige sprog:

Arabisk: Bidaq

Dansk: Bonde

Hollandsk: Pion

Engelsk: Pawn

Finsk: Sotilas

Fransk: Pion

Tysk: Bauer

Irsk: Ceitearnach

Italiensk: Pedone

Norsk: Bonde

Latin: Pedes

Persisk: Piyada

Portugisisk: Peo

Russisk: Peshka

Spansk: Peón

Svensk: Bonde

På noteringslisten skrives bonden uden bogstav – kun selve trækket skrives. I England er det et P. Næste artikel omhandler bondens forvandling.

Mange hilsener

Ove Rytter Jensen